

ZPRAVODAJ

S POLEČNOST SBĚRATELŮ KNIHTISKOVÝCH VYDÁNÍ ČS. ZNÁMEK

ČÍSLO: 50

ROČNÍK 1999

OBSAH:

	Str.		Str.
	od do		od do
Pozvánka	2	HOL 5h 1 a 4 TD - novoty	16
Rok 2000	3 - 4	special.přír. OR	17
Rukověť HR 2 část	5	OR 30 h - TD 3	17
organizační	6	retuše řetězů OR 60 h	18
Prosbá - HV 1923	6	OR 40 II - retuš ZP 60	18
Jednotnost značení	7	OR 50 h zel.- retuš 70 ZP 19 - 20	
Zoubkování HR	8	OR 40 II - studie 7 a 8 TD	20
silný papír - HR	9	OR jednoznám.řankatury	21
doplňk MONOGRAFIE	10 - 12	OR 50 h zel- prasklá TD ?	22
mech.pošk. desek	13	prodlouž.zoubk, dole	22
význam černotisků	14 - 15	OR 100 - doplňk studie	23 - 24

Zpravodaj společnosti sběratelů knihtiskových známek je neprodejnou tiskovinou, vydávanou pouze pro vnitřní potřebu členů společnosti. Je vydáván nepravidelně, zpravidla 2 x do roka. Za redakční úpravy odpovídají a na přípravě se podílejí členové společnosti.

Rukopisy, články, připomínky, nové poznatky či jinou korespondenci zasílejte na adresu :

Jindřich Látal, Mařatkova 916, 142 00 Praha 4, tel.č. /02/ 4717976

POZOR NEPŘEHLEDŇETE

POZVÁNKA

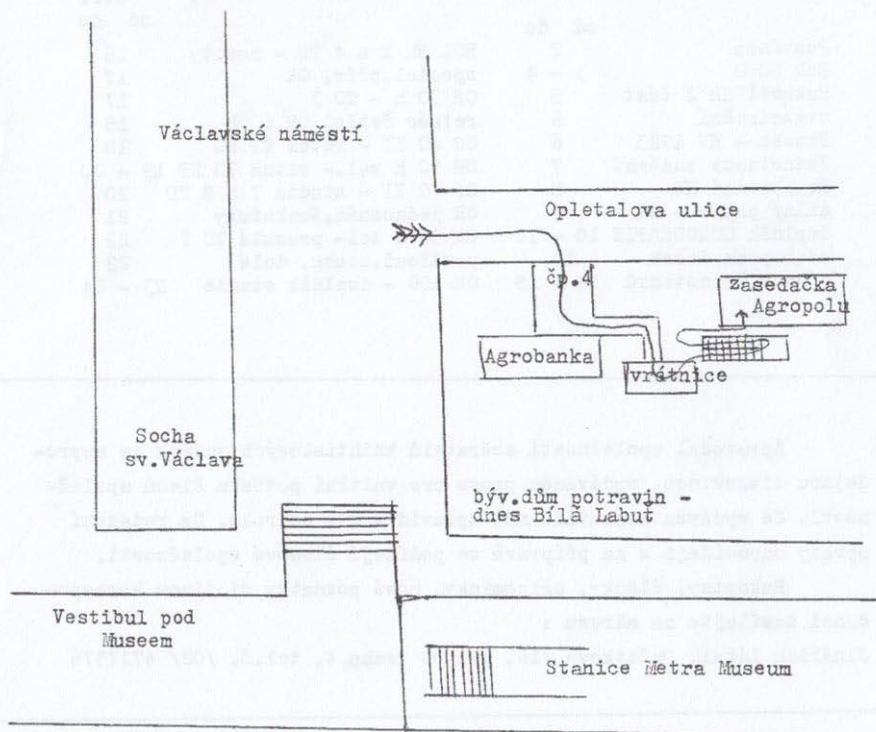
na schůzku sběratelů knihtiskových známek, která se bude konat v sobotu dne 4. prosince 1999 od 9,30 hod. v zasedací místnosti Agropolu a.s., Praha 1 - Opletalova 4 v 1. poschodí. Podrobnější plánek uveden v dolní části pozvánky.

K dispozici Vám budou jednotliví předsedové studijních skupin /emisi/ a znalci pro knihtiskové známky SČF.

Hlavní program : Výměna zkušeností a známek emise knihtisku

Na schůzce můžete uhradit členský příspěvek na rok 2000 a objednat si specialisované studie roku 2000.

Vedení společnosti

Do roku 2000 .

Vám dnes doručený "Zpravodaj" je posledním s datovými údaji 19... Za uplynulé 15cti leté období jsme velmi přispěli k novým poznáním u emisí knihtiskových známek, zvláště pak u emise Hradčany. Jsou prakticky hotovy rekonstrukce tiskových archů všech hodnot HR. Obsah Zpravodaje už méně naplňují články o Hradčanech, ale nastupují další emise ato Osvobozená Republika, Holubice, Hospodářství a věda, Legionářské, Doplatní, snad později i novinové. Sběratelů těchto emisí je méně, i když se rozšiřují jejich řady postupně podle poznání.

Rozhodli jsme se proto vydávat "Zpravodaje" jen 2 x ročně a to na jaře a na podzim. Členské příspěvky ponecháváme na úrovni roku 1999 a to 20 Kč pro starší 70 let a 30 Kč ostatní.

V roce 2000 vydáme dvě special. studie Hradčan a to

- č. 39 - rekonstrukce tisk.archů 60 hal Hradčany
cena 60 Kč nebo 70 SK
- č. 40 - rekonstrukce tisk.archů 100 hal Hradčany
cena 60 Kč nebo 70 SK

Distribuci na Slovensku provádí p. J. Píša z Piešťan.

Uhraďu členských příspěvků a za objednané specialisované studie lze provést :

- odesláním přiloženou složenkou /pošt.pouk./jen pro členy v ČR
- přímou úhradou na členské schůzi dne 4.12.1999
- na Slovensku zasláním na adresu : Julius Píša
Březová 7
92101 Piešťany

Na zadní části složenky - zprávy pro příjemce - uveďte které studie si objednáváte.

Studijní příručky pro rok 2000 - Hradčany.

Pro rok 2000 připravila odborná skupina Hradčany dvě studijní příručky. Sběratelé tak budou mít již k dispozici popis více jak poloviny všech hodnot emise Hradčany.

Hodnotu 100 h začal zpracovávat dánský sběratel pan Larsen již v roce 1980. Na jeho dílo navázal velký průkopník sestavování rekonstrukcí přepážkových archů pan Pellant. Ten později ve spolupráci s ing. Kolářem vydal Studii k rekonstrukci přepážkových archů hodnoty 100 h.

Hodnota 100 h byla vytištěna v kresbě (b) a k tisku bylo použito dvou tiskových desek. Přestože většina sběratelů se v dnešní době věnuje sbírání, případně studiu, hodnot vytištěných v kresbě (e) myslím, že je chybou přehlížet známky z počátku tisku ať již vytištěné v kresbě (a) či (b). Věřím, že k tomuto studiu tato příručka napomůže.

Sběratelům přispěje k přesnému určení monografickými deskových vad, zejména potom vad sekundárních, kterých je více nežli Monografie uvádí, ale i k určení vad terciárních. Velmi zajímavé jsou i odchylky paprsků na stejných známkových polních tiskových desek.

Všechna známková pole jsou zobrazena celá jako kopie jedné známky do které je desková vada zakreslena. Výhodou tohoto způsobu je, že vlastní vada může být potřebně zvýrazněna. Celá studie je doplněna velmi názorným obrazovým klíčem, ten sběratel usnadní práci s určením té které známky. Popsány jsou samozřejmě i Vejprtská falza a uvedeny další zajímavosti této hodnoty.

Další studijní příručka, kterou připravujeme k vydání je o hodnotě 60 h. Tuto příručku připravil pan Krňák a vydal ji jak Studii k rekonstrukcím v roce 1989. Je to po hodnotě 100 h již druhá příručka o známce vytištěné v této kresbě - (d), kterou naše společnost vydává.

Určování známek vytištěných v kresbě (d) je k nedostatku hlavních paprsků dosti obtížné. Obtížnost určení ještě zvyšuje ne vždy dobře čitelná oranžová barva a její barevné odstíny. A právě zde může práce s určením známky velice ulehčit obrazový klíč. Ten se zaměřuje na kresbu paprsků, které jsou pro to které známkové pole charakteristické. Jde o paprsky vlevo 1. věže, paprsky u barevného oblouku pod T v ŠTA a i paprsky nad 4. věží.

V příručce je upozorněno nejen na sekundární vady uváděné v Monografii, ale jejich počet je rozšířen. Mezi zajímavé nově publikované sekundární vady můžeme počítat na příklad šikmou bílou čáru od dolního rohu k levé holubici u ZP 41, kde už je jedna sekundární vada (A v TA s nožkou) či výrazný barevný bod mezi 2. a 3. věží nahoře v paprscích u 90. známkového pole.

Dodávku obou zmínovaných příruček si zajistíte obvyklým způsobem,

Hamr František

RUKOVĚŤ pro sběratele Hradčan - část 2.

U příležitosti Celostátní výstavy BRNO 2000 připravujeme s kolegou ing. Škaloudem vydání druhé části Rukověti, která bude zaměřena na známky hradčanské emise opatřené přetiskem, tedy na známky plebiscitní (SD 1920), letecké I. emise, pro Červený kříž a doplatní provizoria. Tím chceme splnit slib daný v Rukověti.

Rukopis je již hotov a připravujeme se na jednání o vydání s Českou poštou, případně se Svazem českých filatelistů nebo s výstavním výborem výstavy. Rádi bychom zachovali tvar a úpravu jako má 1. část. V případě, že by uvedené instituce o vydání zájem neměly, najdeme jiný způsob, jak Rukověť vydat.

Rukověť 2 bude rozdělena do třech částí. V první, základní části jsou stručně shrnuty všechny potřebné poznatky o základních známkách, tedy známkách bez přetisku. Velká pozornost je věnována typovým odchýlkám, jak spirálovým tak i příčkovým, dále retuším a druhým i rozměrům zoubkování. Ty jsou u přetiskových vydáních jinak značeny. Základní odchylky jsou vyobrazeny a údaje doplněny tabulkami. Na typové rozlišení je kladen zvláštní důraz, protože stále se vyskytují záměny levného typu za typ dražší.

Ve specializované části jsou u každého druhu přetisku shrnuty nejnovější poznatky a to jak o důvodu vydání, zkouškách přetisku (u vydání pro Červený kříž i o tisku známek), použitých variantách zoubkování, barvách, deskových vadách včetně retuší, ale i o použití v poštovním provozu, případně o výskytu různých zajímavých celistvostí.

Třetí, poslední část je věnována cenám. Je pochopitelné, že tato část se bude vyvíjet, tedy ceny se budou měnit rychleji než prve dvě části. Zůstává však skutečností, že známka která stojí třeba 50 haléřů je levná a vždy levná bude. Naopak známka jejíž cena je řádově ve stovkách korun bude vždy hledaná a cenově hodnocena výše. Proto ani tato část neztratí svůj význam a bude jí možno použít k porovnání jako u bodového systému. Důraz je kladen i na oceňování celistvostí, o které v současné době stoupá zájem.

Cena Rukověti 2 by neměla přesáhnout částku 120 Kč a pokud by některý člen naší Společnosti nemohl do Brna na výstavu přijet, bude si ji moci objednat, stejně jako minule, u autorů. Uvítáme i objednávky předem, nejlépe do konce ledna 2000, které nám pomohou stanovit potřebný počet výtisků.

František HAMR

Informace o setkání tajemníka Svazu s předsedy společností

Dne 10. září se konala již třetí porada vedení SČF s předsedy odborných společností. Zabývala se zejména přípravami na výstavu v Holešově a celostátní výstavou BRNO 2000, na kterou bylo k 1. srpnu přihlášeno více jak 220 exponátů, z toho 38 v národní třídě. Předsedové byli seznámeni s výsledky dosavadní přípravy novely stanov Svazu a přípravami na valnou hromadu.

Bylo konstatováno, že vedení některých klubů filatelistů nemají žádné nebo jen zkrácené informace o činnosti odborných společností, některé je dokonce považují za zbytečné a šíří informace, že jejich činnost je hrazena z finančních prostředků Svazu. Z cílem zvýšení informovanosti o činnosti společností a odstranění zavádějících informací o jejich hospodaření, bylo přijato usnesení, že společnosti budou pravidelně v INFORMACÍCH SČF, které dostávají všechny kluby, uveřejňovat články o výsledcích činnosti, plánech na další období a výsledcích hospodaření.

Pokud se týká vystavovatelské činnosti v České republice a zejména pak v zahraničí, bylo konstatováno, že účast závisí zcela na rozhodnutí každého vystavovatele, zda svůj exponát nabídne či nikoliv. Nemůže však počítat s finanční podporou ze strany SČF, zejména pak pokud se rozhodne vystavovat v zahraničí.

Bylo připomenuto, že společnosti, stejně jako kluby, mají možnost navrhovat kandidáty na místa předsedy a dvou tajemníků Svazu pro příští volební období.

Další porada vedení Svazu s předsedy odborných společností se uskuteční koncem roku a o výsledcích jednání budeme informovat v prvním vydání našeho zpravodaje v příštím roce.

J. Chvalovský
předseda SKZ

PROSBA

Při ověřování nových podtypů známek Hospodářství a věda z roku 1923 200 hal modrá III typ jsme zjistili, že podtyp III b není pravděpodobně na 3tím a 8mém sloupci jak uvádí Fr.Žampach et.al. /Brno 1990/, ale nejspíše na 4tém a 9tém sloupci. K dojasnění této problematiky prosíme sběratele kteří vlastní čtyřbloky /nebo i více bloků/ této hodnoty III. typu s pravým okrajem o zaslání xeroxkopie /příp.i originálu/. Náklady poštovné i xerox uhradíme.

Zasílejte na adresu: Jindřich Látal, Mařatkova 916 142 Praha 4

Jednotnost značení - názor.

Ve Zpravodaji č. 49 popsal kolega Krňák postup při určování umístění známky v přepážkovém archu. Vyzval k jednotnému označování ZP a TD, nebo správně dle jeho článku TD a ZP určené známky. Popsal i postup jak k tomuto značení logicky dojít. Mohu souhlasit s tím, že při pohledu na známku nejprve určí hodnotu, následně druh kresby (i když lze určit i opačně). Nemožu však souhlasit s tím, že dále určí tiskovou desku a následně známkové pole. Mám zkušenost že i u tak jednoduché hodnoty jako je 500 h nelze zběžným pohledem, bez určení známkového pole, určit tiskovou desku. Kolega mě požádal u určení asi deseti kusů známek 500 h s I. typem 4. spirály, dle něj z I.TD. Mezi nimi byla náhodou i známka z 32.ZP II. TD - tedy hledaný I. typ.

U jiných hodnot je to poměrně složitější a určení TD může být provedeno i následně po určení ZP, třeba u sekundárních vad. Nebo je nutno určit ZP a TD současně. Proto asi myslím, že je správné označení ZP/TD (jeho příklad 10 h V - 1/II). A pokud se v dalším odvolává na autora Monografie I. dr. Kubáta tak právě on začal označovat určené známky takto. Svědčí o tom třeba tabulka 35. výraznějších odchylek paprsků na straně 172-3 v Monografii.

Dále chci vysvětlit, jako jeden z autorů Rukověti, použití písmene k označení druhu kresby známky. Je skutečně pravda, že se sběratelé řídí katalogy, které jsou v každém případě komerční, jinak by je přece obchodní firmy nevydávaly. Od vydání Monografie I uběhlo již více jak 30 let a je velmi těžké ji získat. Katalogy jsou však vydávány prakticky každoročně (u různých obchodníků, naše nebo zahraniční) a jsou tedy nejen k dispozici, ale podle nich se provádí i ocenění známek. Proto jsme se přizpůsobili katalogům a všechna označení druhů kreseb jsme přepsali z římských číslic na malá písmena.

Přesto mne však zajímalo proč se navzdory Monografii zavedlo písemné označování druhu kreseb. A důvod je jednoduchý. Ve všech zahraničních katalogích je obraz známky označován písmenem, případně kombinací písmen. A tak naše známky dostaly označení kresby písmenem, protože je sbírají i zahraniční sběratelé (a mnohdy i velmi důkladně). Stačí se třeba podívat do katalogu Zumstein, který byl svého času u nás nejběžnější, jak označuje jednotlivé kresby známek Hradčany.

A ještě jednu věc. Monografii I nelze brát jako Bibli, která se nevyvíjí, ale jako souhrn poznatků o známkách emise Hradčany, které měl dr. Kubát před jejím vydáním, tedy někdy v roce 1966-7. I když pro nás specialisty byla základem na kterém jsme stavěli dál. A myslím, že se toho "postavilo" dost. Stačí třeba jen jako příklad uvést příčkové typy, nebo vztahy TD, barvy a zoubkování u hodnoty 15 h a třeba i rekonstrukce tiskových desek či nové retuše.

Dvojité zoubkování H (13 3/4 :10 3/4) u 25 hal. Hradčany

Ve čtvrtém čísle časopisu Merkur revue 1996 publikoval pan mgr. Maleček své poznatky týkající se poštovního použití vzácně se vyskytujících známek 15 a 25 hal. V. kresby emise

Hradčany se smíšeným zoubkováním 13 3/4 : 10 3/4. Na základě tohoto článku jsem publikoval informaci o nálezu známky 25 hal. s řádkovým zoubkováním 13 3/4 : 10 3/4 pocházející z 85. známkového pole II. tiskové desky s čitelným otiskem poštovního razítka **Gulich - 27. X. 19 - 4**. Toto sdělení bylo zveřejněno ve Zpravodaji Společnosti sběratelů knižtiskových známek č. 43 v roce 1997. Doposud publikované údaje mohou nyní na základě vyobrazeného exempláře do určité míry doplnit.

Na přiloženém obrázku je poštovně použitá dvoupáska známek 25 hal. s řádkovým zoubkováním 13 3/4 : 10 3/4, uprostřed s dvojitou svislou řádkovou perforací 10 3/4. Jedná se o známková pole 29 a 30 z II. tiskové desky s čitelným otiskem části poštovního razítka **Tetschen a.d. Elbe, ...19IX—(Děčín)**. Existenci poštovního použití těchto známek v Děčíně mi potvrdil i pan Hamr ze Soběslavi, který vlastní 53. známkové pole rovněž z II. tiskové desky s fragmentem uvedeného razítka a datem ...listopad 1919. Pravost předloženého exempláře (dvoupásky) je ověřena znalcem.

Tento ojedinělý exemplář je výjimečný především tím, že kromě poštovního použití dokládá existenci dvojitě řádkové perforace rozměru 10 3/4, která vznikla v důsledku poruchy perforačního stroje, u vzácně se vyskytujícího smíšeného zoubkování.

Známky pocházející z obou tiskových desek byly poštovně použity kromě Prahy i v České Lípě. Za nejvýznamnější oblast výskytu lze pravděpodobně považovat území severních Čech ohraničené prozatím nálezy z Lovosic, Děčína a České Lípy. Samostatným nálezem prozatím zůstává poštovní použití v Králíkách.

ing. Jiří Škaloud, Brno

Doplatní známka 15 hal. Hradčany - silný papír

V šestém čísle časopisu Merkur revue v roce 1997 jsem publikoval své poznatky týkající se doplatních známek hodnoty 15 hal. u Hradčan. V období, které uplynulo od zveřejnění tohoto článku, jsem získal vyobrazený exemplář známky 15 hal. v hřebenovém zoubkování $13 \frac{3}{4} : 13 \frac{1}{2}$ s přetiskem DOPLATIT 40/15, který byl poštovně použit 7.10.1926 v Ratíškovcích. Jedná se o 74. známkové pole z II. tiskové desky se známou deskovou vadou, kterou je bílý bod a čárka nad 8. spirálou. Důvodem napsání tohoto článku je skutečnost, že vyobrazená známka je tištěna na silném papíře. Podle údajů uveřejněných v Monografii čsl. známek, I. díl je za silný papír považován papír od tloušťky 0,080 mm. Popisovaný exemplář má papír o síle 0,095 mm.

Sporadický výskyt známek pocházejících z I. a II. tiskové desky v hřebenovém zoubkování $13 \frac{3}{4} : 13 \frac{1}{2}$ s přetiskem DOPLATIT 40/15 neskýtá mnoho nadějí, že podobných exemplářů bude nalezeno větší množství. Lze proto považovat předložený exemplář z pohledu specializovaného sbírání Hradčan za raritní.

U výplatních známek této hodnoty jsou doloženy známky tištěné i na ještě silnějším, tzv. kartónovém papíře. Podle mých zjištění se síla kartónu pohybuje převážně v rozmezí 0,110 - 0,120 mm. Jsou to však nejčastěji známky s hřebenovým zoubkováním $11 \frac{3}{4}$ s otevřenou levou horní spirálou I. typu, které byly tištěny V. a VI. tiskovou deskou.

Pravost předloženého exempláře je ověřena znalcem.

ing. Jiří Škaloud, Brno

Doplňěk Monografie československých známek.

Na základě studií bloků a větších celků makulatur hradčanského materiálu, resp. Sokola v letu jsem získal tyto poznatky:

Soutisk tiskových desek 10hI - III.t.d. + 2h novinová je znám a také evidován v Monografii na straně 100 pod označením C1 a C2. Přílohou č.1. tohoto článku dokládám vlastně kombinaci těchto dvou soutisků, kde třetí deska hradčanská je protisměrně položená oproti novinové. Svislá vzdálenost mezi hradčanskými deskami je také 34 mm.

Soutisk tiskových desek Hradčan 5hV - II.t.d. a 120h - II.t.d. je již vlastně znám a jeho existence je dokladována v Mo. na straně 103 označení C1, ale hned na straně 105 je pod označením K soutisk Hradčany 500h a Sokol v letu 30h - I,t.d. Makulatura nám tímto prozradila vzdálenost jednotlivých desek (viz. příloha č.2).

Jiří Krňák

sídlíště 168

378 10 České Velenice

Soutisky.

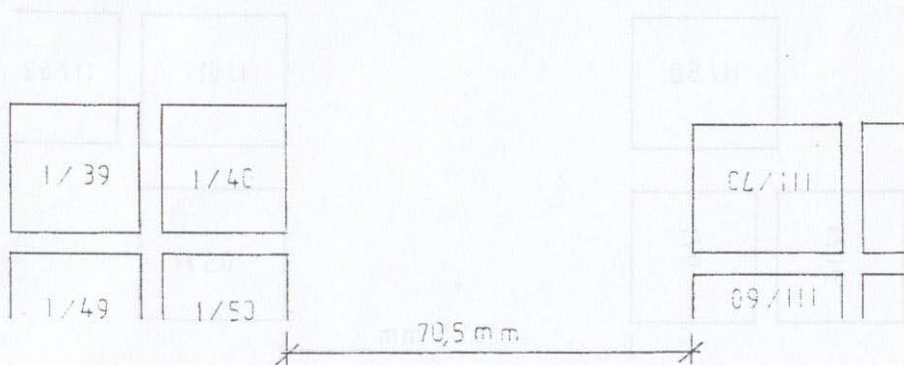
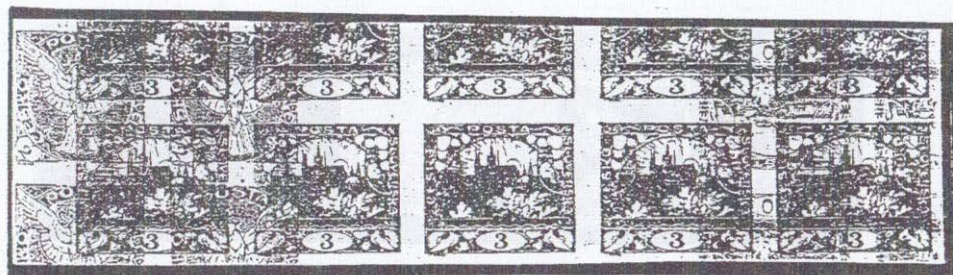
Hradčany:

III/70 - pod pravou holubicí dvě výrazné barevné skvrny; ve větší pravé holubice nahoře bod.

Sokol v letu:

I/39 - výběžek na horním rámu mezi O a Š; body v levém křídle u 8. a v 9. péru; body v levém hodnotovém štítku; linka nad hlavou sokola spojena kroužkem s pravým křídlem.

I/40 - za MUCHA krátká svíslá čárka, C protaženo dolů; bod v posledním péru levého křídla a u 7. péra levého křídla uvnitř dva body.

Hradčany:

5h V - II/50 - v okraji nad Š tečka až výčnělek na rámu; paprsky celkově; u části nákladu před M dole bod.

120h - II/61 - seříznuté MU; číslice I. nahoře do oválu; přerušená 5. spirála proti P.

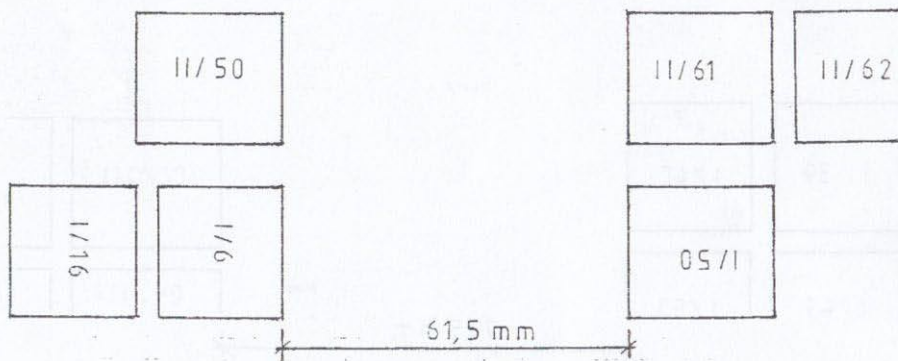
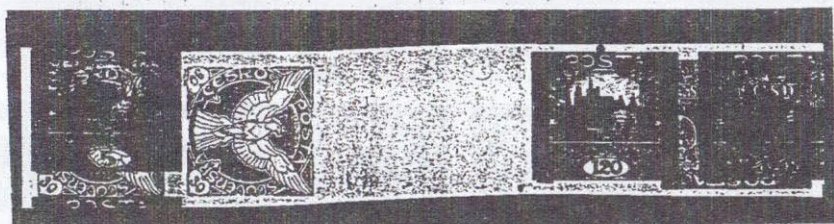
II/62 - tečka (někdy přerušení) v H. rámu nad 7. spirálou; tečka nad koncem dolního oblouku S v ČES.

500h - I/50 - u levé věžičky chybí paprsek; bar. bod pod P. dolním rohem; charakteristické paprsky.

Sokol v letu:

30h - I/6

I/16 - bílá skvrna přes Č v ČESKO.

Mechanické poškození desek.

V roce 1991 popsal v našem Zpravodaji ing. Dorazil poškození, lépe spíš prasknutí, tiskové desky u hodnoty 25 h kresby (a) na II. tiskové desce u 100. známkového pole. Další poškození potom u hodnoty 60 h ve II. tiskové desce na 90. známkovém poli.

Poškození tiskových desek je známé a skoro se dá říci, že běžné, u okrajových známek v místech kde byla tisková deska přibita k dřevěné podložce hřebíčky. Ty v průběhu tisku vylezly a byly přítlačným válcem ohnuty na desku, kde došlo k charakteristickému poškození. Velmi často se vyskytuje u hodnoty 3 h, poměrně méně časté je u dalších hodnot vytištěných v kresbě (a). U hodnot vytištěných v kresbě (e) se vyskytuje zřídka.

Velmi zajímavé poškození je však u hodnoty 15 h na 11. známkovém poli II. tiskové desky. Zde došlo k odlomení celého levého horního rohu. Jde opět o krajovou známku v tiskové desce, která byla v těchto místech podstatně více namahána nežli známky středové.

U tohoto poškození by bylo zajímavé znát jak se projevilo u známky nad tímto poškozením, tedy u známky z 1. známkového pole. Nenašel jsem svislou dvoupásku 1.ZP/11.ZP s odlomeným levým horním rohem. Na jednotlivých známkách z 1. známkového pole je většinou pod levým dolním rohem šikmá barevná skvrna. Že by tato byla důsledkem poškození levého horního rohu známky na 11.ZP? Možná, že některý kolega má takou svislou dvoupásku, která to pomůže vysvětlit.

Zajímavé je, že známek s ulomeným levým horním rohem, kterých mám celkem 16 kusů, je nejvíce se zoubkováním hřebenovým HZ 13 3/4 - 7 kusů. Střihaných a zoubkovaných HZ 13 3/4:13 1/2 a ŘZ 13 3/4:11 1/2 mám vždy po 3 kusech. To by znamenalo, že pro zoubkování HZ 13 3/4 byly použity archy známek vytištěných až v poslední části tisku hodnoty 15 h. Nemám žádnou známku v ostatních zoubkováních. Zejména by bylo zajímavé najít známku se zoubkováním ŘZ 13 3/4, kterých je s I. a II. tiskové desky velmi málo.

Hamr František

Černotisky a jejich sběratelský význam

Dříve než vyjádřím své poznatky a zkušenosti považuji za účelné seznámit čtenáře s definicí černotisku uvedené v publikaci Československá filatelie, která byla vydána při příležitosti konání Mezinárodní výstavy známek v roce 1988 v Praze.

Černotisk je pomocný kontrolní otisk štočku jednotlivých známek nebo celých desek v černé barvě, většinou na různých druzích papíru. Černotisky se zhotovují před vlastním tiskem známek, příp. v průběhu jejich tisku, pro posouzení kvality štočku nebo desky a odhalení případných chyb a odchylek.

Stručněji řečeno, jedná se o pomocné kontrolní tisky zhotovené pracovníky tiskárny a neměly tedy také tiskárnu opustit, podobně jako všechny ostatní pomocné tisky vytištěné na různé zbarvených papírech. Černotisky, stejně jako ostatní barevná makulatura jsou dobře využitelné ve sbírkách tehdy, pokud dokumentuje nějaké skutečnosti, které se dosud nepodařilo doložit vydanými známkami. Na příklad při sestavování rekonstrukcí celých přepážkových archů.

Bohužel většina z tiskárny vnesených černotiskových otisků celých archů byla roztrhána na jednotlivé kusy a ty byly a stále jsou komerčně využívány. Z hlediska sběratele specialisty se však jedná o makulaturní tisky s minimální sběratelskou hodnotou. Proto také autoři Specializované příručky pro sběratele známek a celistvosti emise Osvobozená republika v ní ocenili jen takové černotisky, které dokumentují určitý sběratelský význam.

Jsem si vědom toho, že uvedené poznatky nebudou některými sběrateli přijaty s plným porozuměním, zejména těmi, kteří do koupí černotisky na různých papírech, s lepem nebo bez lepu, s neprofrézovanými mezerami a podobně investovali, zejména pak za ceny uvedené ve firemních katalogích. Musím přiznat, že na začátku své sběratelské činnosti vydal nemalé částky za tyto tzv. zkusmé tisky. Hlubším studiem černotisků jsem dospěl k závěru, že jejich vznik lze rozdělit do dvou samostatných období:

A/ přípravné období až do zhotovení negativu přisl. hodnoty

V tomto období si zejména autor předlohy pro vlastní potřebu zhotovoval otisky jednotlivých štočků nebo bloků ze účelem ověřování dokonalosti kresby známky jím navrhované. Otisk štočku v černém provedení, na rozdíl od tisků provedených na barevných papírech, poskytuje dokonalý obraz, což umožňuje odstranit případné nedostatky. Otisky provedené v přípravném období se vyznačují kontrastní kresbou i těch nejmenších detailů, které při leptání každé tiskové desky obvykle zmizely. Mám na mysli zejména detailní a výrazné provedení jednotlivých čárek a bodů v dlaních obou rukou, stínování podél chodidla levé nohy, stínování Řípu a další, což je dobře patrné na obrázku .

Takovýchto otisků z přípravného období se nedochovalo mnoho, zejména v páskách. Neexistují na nich žádné vady negativu, deskové vady vzniklé při leptání desek nebo vady vzniklé během tisku známek, a samozřejmě také žádné retuše.

B/ období výroby leptaných tiskových desek

Zaměstnanci tiskárny po vyleptání každé desky pomocí otisku všech známkových štočků celé desky provedli kontrolu kresby jednotlivých známek. Tento proces opakovali zřejmě vždy i po vyčistění desek v průběhu tisku, častěji však k tomuto účelu prováděli tisk v barvě přísl. známky na barevné makulturní papíru. Černotiky zhotovené před nebo během tisku známek jednotlivé hodnoty byly vyneseny z tiskárny a dostali se do rukou obchodníků a sběratelů. Pro tyto černotisky je charakteristické, že obsahují nejen vady černotiskové sestavy, ale i vady negativu, vady vzniklé při leptání, původní, později opravované vady – retuše. Často lze zjistit nejen známkové pole z něhož otisk pochází ale někdy i tiskovou desku, zejména u retuší.

Takovýchto černotisků se mezi sběrateli nachází velký počet a to i jak s dosud neprofrézovanými mezerami a počítadla a okrajů u všech stran desky. Některé byly v minulosti ověřeny znalci. Současná reprodukční technika umožňuje zhotovení dokonalých a velmi obtížně odhalitelných padělků a většina znalců proto odmítá černotisky již ověřovat. Dodávám, že podle mého názoru ceny černotisků, uvedené ve firemních katalozích, neodpovídají jejich sběratelskému významu.

Navzdory výše uvedenému existují některé výjimky. Především tehdy, kdy sběratel specialista není schopen vzhledem k nedostatku jiných důkazů prokázat existenci určité desky, známky, pole atd. V takovýchto případech jsou bloky, pásky či dokonce otisky celých desek neocenitelným materiálem, kterým lze v dané době dokázat určité skutečnosti. Obvykle se později podaří podle těchto podkladů postupně získat známkový materiál, který je pochopitelně sběratelsky zajímavější. Mezi takovéto případy lze zařadit blok známek hodnoty 40 h, typ II, který byl získán v době, kdy se nevědělo, zda spojené typy známek existovaly na jedné či obou tiskových deskách. Pomocí zmíněného bloku bylo prokázáno, že na TD 2 byl i na ZP 96 známka s devíti lípovými listky, takže na této desce spojené typy neexistují. Tato skutečnost byla později doložena přímo známkovým materiálem, čímž do určité míry snížil význam bloku černotisku. Ve studijní sbírce je však zajímavý dokladem nejen postupného ověřování a dokumentování důležité skutečnosti ale i ojediněle se vyskytujícím blokem černotisku.

HOLUBICE 5 h – TD 1 a 4 – nové nálezy

K popisům zjištěných vad na tiskových deskách 1 a 4, uvedených v příslušné studii, si doplňte následující poznatky. Jedná se většinou o odchylky vzniklé až během tisku známek:

ZP 68/1 – vyskytuje se pouze na známkách s LHZ 14 jako dočasná vada tisku

- bílá skvrna nad písmenem O v POŠTA
- šikmý levý dolní roh známky
- chybí barevná čára pod pravou stranou spodního rámu

ZP 46/1 – na známkách s HZ i LHZ

- přerušená levá nožička písmene A v BENDA

ZP 31/1 – na známkách s LHZ 14

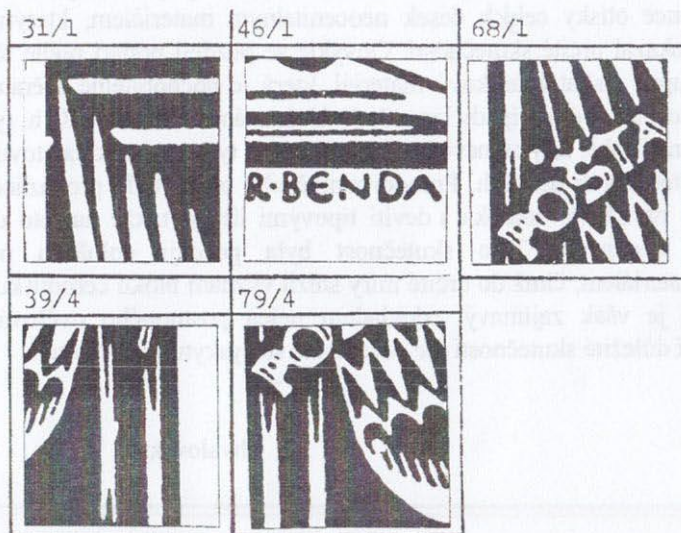
- vryp v levém rámu pod horním rohem známky
- poškozený spodní rám u pravého rohu

ZP 39/4 – malá bílá skvrnka na pravé spodní vnitřní stužce

ZP 79/4 – na známkách s HZ i LHZ

- bílá skvrnka v řasení levého křídla pod písmenem Š v POŠTA

J. Chvalovský

Specializovaná příručka Osv. republika

je připravena k distribuci. Protože předpokládáme její časté a dlouholeté používání, byla obálka zhotovena z tuhého lesklého křídového papíru v červené barvě. Vazba byla provedena spunkováním, aby se zabránilo rozpadu na jednotlivé listy, jak se obvykle stává při použití vakuové vazby.

Všem, kteří si písemně, telefonicky nebo osobně příručku objednali se nabízí následující možnosti jejího převzetí:

- těm, kteří si při objednávce přáli, aby jim byla zaslána poštou, bude příručka odeslána dne 1. prosince,
- kdo se dostaví 4. prosince na schůzi společnost knihtisku /viz pozvánka/, si ji vyzvedne osobně. Lze ji převzít i pro členy, kteří se dostavit nemohli,
- všem ostatním bude odeslána (doporučeně) dne 6. prosince
- další možnost převzetí bude ve středu dne 1. prosince na burze filatelistů v menze VŠE v době od 16 do 17 hodin.

Téměř celý vytištěný náklad byl pokryt objednávkami, zbývá jen několik málo výtisků, které budou k dispozici na členské schůzi SKZ 4. prosince.

Autoři

Osv. republika 30 h fialová – tisková deska 3

Ve zpravodaji č. 48 jsem informoval o nálezu krajové známky pocházející ze známkového pole 91 a vyzýval k hledání dalších exemplářů. Od doby napsání příspěvku /říjen 98/ jsem získal v článku zmíněný exemplář nevydané dvoupásky známek, kde na ZP 91 existují deskové vády popsané ve výše uvedeném zpravodaji.

Vyobrazená dvoupáska má čistý obtisk na zadní straně a je pravděpodobně, že obtisk existoval na známkách celého stokusového archu, což mohu dokumentovat na druhé známce na níž existuje výrazná odchylka – prohloubený vrcholek Řípu. Znamkové pole této známky není dosud identifikováno, poštovní použití známky se nachází běžně. Má někdo tuto známku s vadou v Řípu v pásece nebo bloku známek a může určit tak známkové pole? Pokud ano, napište, bude to dobrý přínos pro další studie známek z TD 3 a příp. 4, jejichž rekonstrukce se dosud nepodařilo sestavit. Děkuji předem.

Chvalovský

Retuše řetězů na OR 60 – nové poznatky

ZP 12 – ve studii uvedený popis není přesný, upravte si na: deformovaná levá horní strana vnitřního obloučku levé nuly.

Dále doplňte u R TD 19: retuš obou řetězů a malý výběžek z pravého horního rohu známky. TD 20 retuš nebyla identifikována.

ZP 67 – u retuše na TD 20 doplňte: skvrna ve vlasech pod levou rukou, u části nákladu malý vryp v horním rámu nad písmeny SK, chybí horní část stínování podél chodidla levé nohy.

ZP 73 – VM doplňte: chybí bílá skvrnka na horní části vlasů pod levou rukou, TD 19 bez retuši řetězů, odchylka v pravé svislé perforaci.

Nabídka

Nabízím ověřené retuše podle ZP a TD 19 a 20, kus 10 Kč. U vlasových řetězů TD 18 a retuší ZP 7 a 70 jsou ceny samostatně. Chyběnky vyřizují v pořadí jak došly až do vyčerpání zásob.

J. Chvalovský
Sobínská 681
16100 Praha 6

Osv. Republika 40 ě, typ II – stříhaná s retuší na ZP 60

Existence stříhaných/nevýdaných známek této hodnoty byla již několikrát potvrzena na řádně poštovních prošlých celistvostech s razítky pošt. úřadů Praha a Pardubice, příp. jiných. Archy nezoubkovaných známek byly nejspíše z komerčních důvodů vyneseny z tiskárny a prodány obchodníkům a přes ně pak sběratelům. Vyobrazený ústřížek má razítko PÚ Jablonec nad Nisou s datem 21. V. 21. Na známce je retuš ZP 60 TD 1, stejně jako na obrázku druhé stříhané známky. Má někdo tuto hodnotu s razítkem ještě jiného pošt. úřadu? Pokud ano, pošlete obrázek, rádi zveřejníme.

Chvalovský

Osv. republika 50 h zelená – retuš ZP 70 ?

Od sběratele specialisty pana Zd. Rákosníka z Vyškova jsme obdrželi podnětný příspěvek týkající se dosud nevyřešené problematiky vady negativu na ZP 70 červených i zelených známek hodnoty 50 h.

Je doloženo, že podle stejného negativu byly leptáním zhotoveny dvě tiskové desky pro tisk známek v červené barvě, později pak čtyři desky z nich se tiskly známky v barvě zelené. V obou případech se jedná o stokusové desky.

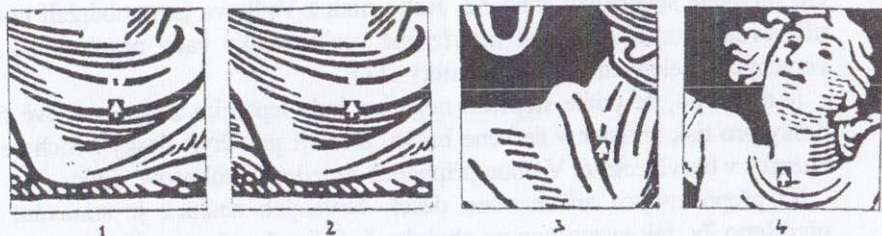
Na přepážkových arších obou desek červených známek je stínování sukňě přerušeno 2x, jak vyznačeno na obrázku č. 1. Současně existují poštovně použité známky na kterých je šrafa přerušena jen jednou, viz obrázek č. 2. Tento malý rozdíl vznikl zřejmě během tisku známek, kdy barva zanesla část dvojího přerušení. U známek vytištěných v červené barvě zatím nebyl předložen žádný důkaz o tom, že by tato vada negativu byla retušována.

Jinak tomu je ale u známek zelených, kde byla v průběhu tisku opravena dvě známková pole (u ZP 68 pravá číslice pět a u ZP 69 tzv. náprsenka). Zatímco u známek ze ZP 68 bylo nalezeno více variant retuší, na známkách pocházejících ze ZP 69 byly prokázány pouze 3 varianty retuše náprsenky, ačkoliv vzhledem k počtu zhotovených tiskových desek by měly existovat čtyři. Je nutno dále poznamenat, že se dosud nepodařilo doložit, které varianty retuší ZP 39, 68 a 69 patří na jednu stejnou tiskovou desku, konkrétně TD 2, 3 a 4. Přepážkový arch vytištěný z TD 1 má původní vady negativu na ZP 68 a 69 a na ZP 70 je velmi malé a nevýrazné přerušení stínování sukňě, viz obrázek 2. Důvodem může být zanesení zmíněného přerušení barvou.

Pan Rákosník předložil zelené známky (dvoupásku, čtyřblok a třípásku) s variantami retuší ZP 2 R 69 a 3 R 69 – viz studie Zd. Chvosty) na nichž zcela chybí přerušená stínování sukňě na ZP 70. Ze zkušenosti vím, že se vyskytuje jen málo známek pocházejících ze ZP 70 na nichž by zmíněné přerušení existovalo. Nabízí se tedy úvaha, že během tisku známek bylo opraveno na TD 2,3 a 4 také známkové pole 70. Uvědomíme-li si, že přerušení muselo být na každé TD zaplněno, poté zabroušeno do roviny s okolními známkami, tedy o náročnou práci věnovanou tak malé odchylce, když řada jiných, podstatně výraznějších zůstala neopravena, začneme retuší začneme pochybovat. K vyřešení uvedeného problému by pomohlo více studijního materiálu, zejména pásek a bloků se ZP 70.

Otázka č. 1 – má někdo pásky nebo bloky zelených známek na nichž je ZP 69 s původní vadou nebo retuší a ZP 70 s přerušným stínováním sukňě ?

Na pásce a bloku známek zapůjčených panem Rákosníkem je na ZP 70 výrazná vada, která usnadňuje identifikaci známky – přerušené druhé svislé stínování pod pasem, viz obrázek 3. U jedné ze známek je také výrazné rozšíření pravé části krku (obr. 4).

Otázka č. 2 – má někdo zelenou známku pocházející ze ZP 70 na níž je přerušeno svislé stínování (obr. 3) a současně přerušené stínování podle obrázků 1 nebo 2 ?

Poznátky a názory zašlete na níže uvedenou adresu, odkud budou pozděj postoupeny panu Rákosníkovi. Děkujeme předem za spolupráci.

J. Chvalovský
Sobinská 681
16100 Praha 6

Osv. republika 40 h, typ II – studie TD 7 a 8

Po prostudování velkého množství známek se podařilo sestavit téměř úplné rekonstrukce přepážkových archů vytištěných ze zmíněných desek. Znamky byly převážně opatřeny hřebenovým zoubkováním 14, jen malý počet pak také řádkovým zoubkováním 13 3/4.

Obě příručky jsou již k dispozici a budou také na listopadové schůzi SKZ za Kč 30 za jednu příručku. Pokud budou odeslány prostřednictvím pošty bude k ceně započteno poštovné. Objednávku zasílejte na moji adresu.

J. Chvalovský

Ještě k jednoznámkovým frankaturám OR

Nedávno v našem Zpravodaji zveřejněný článek „Celistvosti s jednoznámkovými frankaturami emise Holubice a Osvobozená republika“ je třeba doplnit poznámkou týkající se celistvosti s jedinou známkou nominální hodnoty 30 h.

Neodpovídá skutečnosti v citovaném článku prezentované tvrzení, že tyto celistvosti jsou zcela běžné a dostupné. Poštovní použití takovéto celistvosti má jediné zastoupení a to na dopisech v tuzemském styku (např. na obr. dopis odeslaný z Prahy 21. 7. 1920) a je omezeno

na 40-ti denní interval mezi prvně zjištěným výskytem těchto známek (22. 6. 1920) a datem ukončení platnosti tarifu třetího výplatního období (k 31. 7. 1920).

Četnost výskytu takovýchto celistvostí i finanční ohodnocení je proto srovnatelné s jednoznámkovou frankaturou OR 20 h použitou na dopisnici v tuzemském i zahraničním styku v téměř časovém intervalu.

Ing. Martin Kašpar

Osv. republika 50 h zelená – prasklá tisková deska nebo retuš ?

Téměř u všech hodnot známek emise OR najdeme vždy několik exemplářů pocházejících již z určených ale i neurčených známkových polí, na nichž existují odchylky naznačující, že by se mohlo jednat o retuš. Obvykle takové to známky jsou označovány jako sporné retuše, což znamená, že neexistuje dostatek studijního materiálu, zejména pak známek s původní vadou, které by jednoznačně dokázaly o co se skutečně jedná.

Z řady známek OR 50 zelená upozornil pan Rákosník na známku, na níž je bílou čárkou přerušeny pravý horní roh známky, což by mohla být prasklá tisková deska nebo retuš. Na jednotlivých předložených známkách je bílá čárka pouze na horní a spodní hraně dlaně levé ruky, ale na dvoupásce známek je čárka užší ale delší, viz obrázek 1. Levá známka dvoupásky má na spodním rámu u levého rohu barevnou skvrnku, nejspíše vadu tisku.

Pro další postup je nutné získat pásky nebo bloky známek podle nichž by se mohlo podařit určit známkové pole a případně i tiskovou desku. Pokud některý se sběratelů má požadovaný materiál, prosíme o jeho zapůjčení.

J. Chvalovský

1

Prodloužené zoubkování v nepotištěných spodních okrajích archů

V předchozích zpravodajích jsem uveřejnil nález hodnoty OR 60 a upozornil, že v jedné z aukcí byl nabízen zmíněný prodloužený okraj u hodnoty HOL. 20 h. Podařilo se mi získat důkaz o tom, že prodloužené zoubkování do okraje existuje rovněž u hodnoty HOL. 25 h. Pokud máte ještě u jiných hodnot, pošlete obrázek, uveřejníme.

Chvalovský

Doplňující poznatky ke studii OR 100h hnědá.

Při dalším studiu této hodnoty jsem dospěl k závěru, že vadu na ZP 78 – kratší –H- v podpise VHB lze označit jako vadu negativu. Nachází se na všech tiskových deskách.

V třetím odstavci –Tiskové vady bez určení TD a ZP je třeba učinit změnu u čísla –16- s tím, že se jedná o vadu na ZP 68. Zatím jsem ji doložil k TD s ochranným rámem a číslicí –7-. Dále pak –38- zde se jedná o 34 ZP.

Dále se mi podařilo určit několik ZP, sice bez určení příslušné TD, ale jako další vodítko je každý nový poznatek dobrý.

Viz obrázková příloha.

- Obr. 1 ZP 12 Drobný vryp v pravém rámu dole u paty Kriváně.
- Obr. 2 ZP 15 Skvrna na prstech pravé ruky tvoří trojúhelník.
- Obr. 3 ZP 22 Pod vlasy nad nulou skvrna oválného tvaru.
- Obr. 4 ZP 44 Vodorovně propojené nuly na pravé –100-.
- Obr. 5 ZP 47 Svislé přerušeni stínování kolena.
- Obr. 6 ZP 50 Na horním rámu nad –S- výstupek, někdy vpravo mírně propadlý, přerušená spodní část nohy u –N-.
- Obr. 7 ZP 51 Na levém rámu dole ve výši trávy výstupky.
- Obr. 8 ZP 57 Přerušeni hlavy u pravého oka, na tváři skvrna, na pravém lokti výstupek.
- Obr. 9 ZP 60 Přerušeni druhého –S- nad hlavou.
- Obr. 10 ZP 61 Vryp do pravého rámu u spodní části –A-, na stínování pravého prsu skvrna.
- Obr. 11 ZP 73 Na pravé straně spodního rámu u paty Kriváně vryp.
- Obr. 12 ZP 81 Na levém rámu mezi prsty ruky malý vryp.
- Obr. 13 ZP 82 Na pravém rámu vryp nad Kriváněm.
- Obr. 14 ZP 85 Na levé straně horního rámu nad –O- malý vryp.
- Obr. 15 ZP 95 Vodorovně přerušené –O-, přerušená vlnovka v pase, též přerušeni lem sukně pod patou.

Všechny popsané vady se objevují až v pozdější době tisku této hodnoty. Jedná se o TD s ochranným rámem číslicí -5-. K dokladování vad používám prozatím nejosvědčenější metodu, která se skládá z doložení alespoň tří známek. Pro stálý nedostatek studijního materiálu ale i spolupracovníků bych rád uvítal vše, co by práci na této hodnotě posunulo alespoň zase o kousek dopředu.